

Комунальний заклад позашкільної освіти «Центр позашкільної освіти»

Шахтарської міської ради

Методична розробка

**Казкотерапія, як метод подолання стресу
у вихованців молодшого віку**

Підготувала

керівник т/о «Джерельце»

Світлана Шнейдер

м. Шахтарське

2026

Анотація

Методичний розробка містять методичний матеріал щодо використання елементів казкотерапії на заняттях, методів та прийомів роботи з казкою. Використання казкотерапії, як ефективного методу на занятті долають стрес в дітей, агресивність, усуває тривожність і страх, позитивні взаємостосунків з іншими дітьми. Матеріал буде корисним керівникам гуртків позашкільних закладів.

Зміст

1. Вступ
1. Сутність методу казкотерапії
2. Дидактичні казки на занятті
3. Форми роботи з казками на занятті
3. Висновок
4. Список використаних джерел

Вступ

Дитинство – важливий період формування особистості, коли закладаються основи психічного та емоційного здоров'я. Особливої уваги потребують діти молодшого шкільного віку, які часто стикаються зі стресовими ситуаціями через труднощі адаптації до освітнього процесу та війну. Проблеми соціалізації, комунікації та емоційного реагування ускладнюють їхній розвиток і можуть впливати на успішність навчання. Казкотерапія є сучасним і доступним методом спрямованим на зниження рівня стресу, розвиток адаптивних механізмів і підтримку емоційного стану дітей. Казки дозволяють дітям усвідомлювати власні переживання, розвивати навички вирішення проблем та покращувати саморегуляцію. Використання казкотерапії як ефективного методу на занятті долають стрес в дітей, агресивність, усуває тривожність і страх, позитивні взаєностосунків з іншими дітьми. На заняттях використовуються різноманітні прийоми — розповідь, пояснення, показ, складання казок дітьми тощо. Казка допомагає дітям зрозуміти емоційні відносини між людьми та виховує в них позитивні риси характеру.

2. Сутність методу казкотерапії

Казкотерапія. Цей метод ефективно використовується для дітей молодшого віку з метою подолання тривожності, страхів та негативних емоцій. Казкові образи допомагають дитині безпечно прожити стресову ситуацію, усвідомити свої емоції та знайти шляхи виходу з неї. В результаті війни в Україні діти переживають великий стрес, що суттєво впливає на їх психічне здоров'я. Багато дітей, які стали внутрішньо переміщеними особами, демонструють ознаки посттравматичного стресу, депресії, тривожних розладів та інших психологічних розладів, зокрема у дітей молодшого віку. Ризик розвитку цих станів підвищується через фактори, як втрата зв'язку з батьками, постійна небезпека та зміни у соціальному середовищі. Розвиток емоційного інтелекту та здоров'я учнів які пережили або стали свідками, а також емоційні травми, які накопичуються через міграцію та розлучення з родиною. Усі ці фактори призводять до значного стресу, який може погіршувати розвиток дітей та при Казкотерапія допомагає розв'язати такі проблеми:

- труднощі в навчанні;
- інтеграція особистості у соціум;
- розвиток творчих здібностей;
- розширення свідомості;
- вдосконалення взаємодії з навколишнім світом;
- психологічна підготовка до напружених емоційних ситуацій.

Традиційні види робіт з казкою:

- читання;
- розповідь;
- бесіда;
- драматизація;
- інсценування.

Нетрадиційні технології роботи з казкою:

- переплутування сюжетів героїв;
- змінювання характеру героя;
- змінювання місця, часу, події;
- змінювання кінцівки казки;
- складання казки за схемою.

Казкотерапія як психологічний метод виконує чотири функції:

ДІАГНОСТИЧНУ – сприяє виявленню стосунків або стану дитини, про які вона не хоче говорити вголос.

ПРОГНОСТИЧНУ – в казках розкривається суть та особливості майбутнього

життєвого сценарію дитини.

ТЕРАПЕВТИЧНУ (корекційну або коригувальну) – казка, завдяки якій відбуваються позитивні зміни у стані і поведінці дитини.

ВИХОВНУ – позитивні зміни в поведінці дітей після роботи над казкою.

Мета казкотерапії – перетворення негативних образів на позитивні.
Спокійний

стан нервової системи повертає дитині здоров'я.

Найбільша цінність казки звичайно в її моралі. А мораль казки – це головна

думка, це те, на що націлює вона маленького слухача, які моральні цінності

зкладає в його душі.

2. Дидактичні казки на занятті

Дидактичні казки - створюються педагогами для цікавого подання навчального матеріалу. Причому їхніми героями зазвичай стають

абстрактні поняття та явища природи (Доброта, Сила, Вітер, Сонце), неживі предмети (іграшки), символи (фігури, букви, звуки, танцювальні дії та ін.), для яких спеціально створюється казкових образ світу. Дидактичні казки можуть розкривати зміст та важливість певних знань. Тобто у формі дидактичних казок педагоги можуть реалізувати навчальні завдання, а також такі казки перестають бути нудними і з'являється зміст виконання завдань. Слід зазначити, що упаковуватися в казкову капсулу може як навчальний матеріал, пов'язаний з об'єктами зовнішнього світу, так і матеріал, що стосується інформації про внутрішній світ людини - її психіці, тобто можлива робота з психологічними поняттям

Алгоритм дидактичної казки - завдання:

1. Створення образу казкової країни, в якій живе одушевлений символ. Розповідь про вдачу, звички, спосіб життя в цій країні.
2. Руйнування благополуччя. Як руйнівника можуть виступати злі казкові персонажі (дракон, Кощій), стихійні лиха (ураган, злива), важкий емоційний стан (нудно, сумно, відсутність друзів).
3. Відновлення країни: щоб відновити країну потрібно виконати певне завдання (упаковка навчального завдання).

Звертаючи увагу на техніку складання потрібно сказати, що такі казки можна скласти у вигляді загадки, прислів'я, використовуючи римування, мнемотехнічні прийоми, наприклад рисункові.

Прийоми, використовувані під час складання можна умовно розділити на дві групи: когнітивні та метафоричні.

Когнітивні прийоми забезпечують презентацію поняття, контроль і процес його засвоєння.

Основним прийомом для презентації є одухотворення, персоніфікація поняття, тобто воно стає героєм казки. Для цього йому підбирається ім'я, яке має бути співзвучне з самим поняттям. Названого героя необхідно наділити тими ознаками, які властиві поняттю і відобразити їх у його взаємодії з іншими персонажами. При цьому можна використовувати додаткову наочність і потрібну інформацію поміщати в характеристики одягу, опис навколишньої природи, чарівної країни.

Така форма подачі матеріалу дуже вигідна, тому що без особливих зусиль привертає увагу учнів і допомагає його утримувати в пропонуваному

інформаційному полі, тому слухачеві не треба через силу виконувати завдання, інтерес і захопленість сюжетом дозволяють досить легко сприймати інформацію.

Крім того отримана через одухотворення, взаємодію персонажів, використаний в казці гумор образність матеріалу допомагає краще запам'ятовувати інформацію. Та й саме розуміння того, що я зараз буду читати або слухати казку викликає райдужні очікування і позитивні установки щодо того, що відбувається.

Для кращого засвоєння обране поняття необхідно висвітлювати з різних сторін. Це дозволить застосувати отримані знання на практиці. Що відобразить контроль засвоєння, який так само має свої особливості. Перед дитиною постає завдання не просто вивчити матеріал і вирішити завдання, а в якомусь роді розгадати ребус, а точніше вивудити з казки суть, вході казкового шляху виконати якісь нескладні завдання і врятувати героя, що теж робить процес виконання роботи і засвоєння більш легким і цікавим.

Також ефективним вважається використання прийому потрійного викладу, коли в одній казці є три історії і в третій закладена потрібна найголовніша думка.

При складанні або підборі казки потрібно враховувати ступінь її насиченості поняттями і обсяг. Завантаженість поняттями зробить її складною для сприйняття, занадто проста казка так само знизить якість навчання. Торкаючись обсягу казки слід пам'ятати, що не великий обсяг легше сприймається. Крім того важливим у казці є гармонійне поєднання всіх прийомів.

Таким чином, можна виділити такі функції дидактичних казок у процесі навчання:

- 1) мотиваційну - підвищення рівня мотивації у вивченні навчального предмету;
- 2) організаційну - залучення уваги до досліджуваних об'єктів, підвищення інтересу до навчального матеріалу, поліпшення мікроклімату на занятті;
- 3) змістовну - поглиблення розуміння окремих властивостей досліджуваного об'єкта, пошук і повідомлення додаткових відомостей про нього;

4) контрольну - коректне виявлення наявних недоліків у засвоєнні матеріалу, ступеня і глибини його усвідомленого засвоєння.

Найчастіше дидактичну казку використовують в роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Але з дорослими така казка так само може використовуватися. Хоча ця практика менш поширена.

Дидактичні казки успішно використовуються на різних етапах освітнього процесу.

Казки необхідного змісту або уривки з них, зачитані з метою цілепокладання на початку заняття, сприяють концентрації уваги дітей, посиленню їх мотивації, сприяють самостійному поглибленому вивченню теми.

Включення дидактичних казок в структуру заняття формує в дітях позитивні емоції, що сприяє мимовільному засвоєнню нового матеріалу. Нестандартна форма введення понять дозволяє побачити об'єкти що розглядаються з «незвичною» сторони, що сприяє більш глибокому, міцному і усвідомленому оволодінню матеріалом.

На етапі закріплення і контролю засвоєння матеріалу можливе виконання вихованцями різних творчих завдань посильного для них рівня. Наприклад: «Продовж казку», «Виправ казку», «Знайди в казці помилки» і т.п. Що дозволяє вихованцям поглиблювати програмні знання.

Підсумкове повторення. Складання власних казок по темам, вивченим протягом навчального року, дозволяє «обіграти» в дидактичній казці відразу декілька необхідних ідей, знайти нові зв'язки і відносини між вивченими явищами («героями»).

Використання різноманітних казкових сюжетів або прихід казкових персонажів у процесі навчання створює у дитини позитивний емоційний стан, що формує мотивацію, сприяє активізації як рухової, так і розумової діяльності, підвищує загальну результативність навчання на заняттях.

3.Форми роботи з казками на занятті

Робота з казками може бути у таких формах :

- придумування казок;
- переписування або дописування казок;

- казкова лялько-терапія;
- розігрування казок;
- казкове малювання;
- придумування казок

Придумування казок

Дитина може скласти казку, самостійно обираючи тему або за заданою першою фразою. У першій фразі дорослий може повідомити про головних героїв і місце дії. У власній казці дитина відображає свою проблемну ситуацію і способи її розв'язання. Потім разом з дитиною ви можете проаналізувати казку, поставивши їй ряд запитань по змісту казки. Аналіз проводиться щоб краще зрозуміти “зашифрований” зміст у тексті казки, яку склала дитина.

Переписування казок

Переписування і дописування авторських та народних казок має сенс тоді, коли дитині чимось не подобається сюжет, розвиток подій, ситуацій, кінцівка казки тощо. Переписування казок — важливий діагностичний матеріал. Переписуючи казку, дописуючи свій кінець або вставляючи необхідні персонажі, дитина саме обирає найбільш відповідний її внутрішньому стану! розвиток подій і знаходить той варіант розв'язання ситуацій, що дозволяє їй позбутися внутрішнього напруження — у цьому полягає психокоригувальний сенс і переписування казки.

Постановка казок за допомогою ляльок

Мета: удосконалювати і проявляти через ляльку ті емоції, які зазвичай з якихось причин дитина не може собі дозволити проявити. Працюючи з лялькою, дитина бачить, що кожна її дія негайно відбивається на поведінці

ляльки. Це допомагає їй самостійно коригувати свої рухи і робити поведінку ляльки максимально виразною.

Розігрування казок

Мета: розвивати фантазію, уяву, здатність до творчої самореалізації, зв'язне мовлення. Дитині або групі дітей пропонується розповісти казку від першої або від третьої особи. Можна запропонувати дитині розповісти казку від імені інших дійових осіб, які беруть або не беруть участі в казці. Наприклад, як би казку про Колобка розповіла Лисиця або інший герой.

Найважливіше завдання казкотерапії – збагатити душу дитини добром. У дитини казки розкривають уяву. Спілкування дітей з казкою допомагає їм впоратися зі своїми проблемами, негативними станами, невпевненістю, лінню, небажанням пізнавати щось нове. У казковій формі проблему легше побачити і легше сприйняти. Для казкового героя легше знайти вихід із складної ситуації, – адже в казці все можна!

На заняттях пропоную використовувати народні казки, казки відомих авторів та авторські твори.

1. «Кривенька качечка» (українська народна казка). Ця казка про маленьку качечку, яка зазнала труднощів, змогла знайти своє місце в світі завдяки любові та терпінню.

Мета: Розвинути почуття прийняття себе, емпатії та розуміння, що кожен має свої сильні сторони. Завдання: - обговорити з дітьми, як качечка почувалася, коли її прийняли; - запропонувати дітям намалювати себе у вигляді пташки, яка має свої особливості, і придумати їй гарну історію; - провести рольову гру, де кожна дитина розповідає про сильні сторони свого персонажа.

2. «Рукавичка» (українська народна казка). У цій казці багато героїв, які знаходять спосіб жити разом в одному просторі, що символізує важливість командної роботи та толерантності.

Мета: Розвинути навички співпраці, толерантності та вміння працювати в групі. Завдання: - намалювати спільний малюнок із рукавичкою, де кожна дитина зобразить свою тваринку; - провести гру «будинок дружби», де кожен додає до рукавички щось, що символізує його особливість; - обговорити, як герої змогли жити разом, незважаючи на відмінності.

3. «Дюймовочка» (Ганс Крістіан Андерсен). Маленька героїня стикається з багатьма випробуваннями, але завдяки своїй доброті, сміливості та наполегливості вона знаходить щастя. Мета: Допомогти дітям усвідомити, що труднощі можна подолати, і навчити вірити в себе. Завдання: - обговорити, як Дюймовочка долала випробування. запропонувати дітям придумати власні шляхи вирішення схожих ситуацій; 69 - створити спільний плакат «моє щасливе місце», де діти малюють або записують те, що робить їх щасливими; - провести гру, де діти розігрують сцени з казки, додаючи свої варіанти розв'язання проблем героїні.

4. «Сонечко врятував» (Василь Сухомлинський). У цій казці розповідається про хлопчика, який врятував сонечко від дощу, та показано, що навіть маленькі вчинки можуть мати велике значення. Мета: Розвинути почуття відповідальності, віри в свої сили та важливості добрих вчинків. Завдання: - розіграти сцену, де діти допомагають сонечку, а потім обговорити, як це вплинуло на нього; - намалювати сонечко, яке сяє завдяки добрим справам дітей; - запропонувати дітям поділитися власними історіями про добрі вчинки.

5. «Як Миколка став хоробрим» (Василь Сухомлинський). Казка про хлопчика, який заради спасіння пташеня подолав свій страх.

Мета: Сприяти формуванню сміливості, вміння долати страхи та підтримувати інших у складних ситуаціях. Завдання: - поговорити з дітьми про те, як Миколка почувався, коли він проявив сміливість. Що йому допомогло? - поставити запитання: «Чи були у вас ситуації, коли вам потрібно було бути хоробрим?» - запропонувати дітям намалювати себе в ситуації, де вони проявляють сміливість. Наприклад, допомагають другу або виконують щось важливе, незважаючи на страх. Обговорити як сміливість Миколки вплинула на його життя? Що ми можемо зробити, щоб бути сміливими?

6. «Колосок» (українська народна казка). Казка про мишенят та півника.

Мета: Навчити дітей цінувати працьовитість, розуміти наслідки бездіяльності та важливість співпраці. Завдання: - запитати дітей, чому мишенята залишилися голодними, а півник зміг досягти своєї мети. - обговорити, що означає працьовитість і як важливо допомагати одне одному. - діти діляться на групи: одна грає півника, інша - мишенят. Розігрують сцену, де мишенята допомагають півнику, і разом створюють свій «колосок». - розіграти сцену де півник питає мишенят про допомогу.

Потім розіграти, як вони змінюють свою поведінку і стають працюючими. - обговорити як працюючість півника та бездіяльність мишенят вплинули на їхній добробут? Що можна змінити в їхній поведінці Наприклад розповідаючи дітям казку «Рукавичка» ми розкриваємо головну думку за допомогою прислів'я « В тісноті та не в образі». Не в образі але й на шкоду комусь. Ось тут виникає протиріччя. Увага дітей спрямована на рукавичку та її гостей, всі забули про діда, який залишився без рукавички. Необхідно запропонувати дітям розглянути різні сторони цього випадку. Для кого добре, а для кого погано. Одні діти наприклад говорять, що погано для діда, бо в нього рука змерзне, а інші – що це не так погано, бо баба зв'яже нові рукавички. Успішному розвитку мовлення дітей сприяє використання різноманітних методів та прийомів у роботі з казкою:

1. Придумайте нові назви знайомих казок.

« Рукавичка» - « Дружня рукавичка», « Новий дім для звірів», « Як дід загубив рукавичку»

2. Можна показати дітям такі геометричні фігури: (показую схеми)

- Так три однакових кола можуть нагадати казку «Троє поросят»

-Або три однакові за кольором і різні за величиною кола можуть нагадати казку

«Три ведмеді»

3. Оригінальним прийомом є пропозиція дитини розповісти казку «навиворіт»,

тобто «вивернути» її так, щоб добрий герой став злим, а злий добрим; працюючий – ледачим а ледачий – працюючим. У такій казці Білосніжка може зустріти не сім гномів, а сім велетнів, не лисичка з'їла колобка а колобок лисичку.

4. Можна використовувати прийом «новий герой казки». Як правило новий герой казки з'являється і її переломний момент. Можна запропонувати закінчити казку дітям. Так у казці « Вовк і семеро козенят» з'являється батько в той момент, коли козенята зібралися відчиняти двері вовку.

Колективне створення казки

Колективне створення казки дуже дієвою формою розв'язання спільної проблеми.

- Що дитина любить найбільше? (Казку).
- З чого добуває свої пізнання? (З казки).
- Кого наслідує? (Героїв казки).

Через казку дитина вчиться помічати прекрасне, розуміти добро і зло, учиться бути товариською, доброзичливою, перемагає свої комплекси, вчиться бути людиною. Де б дитина не була б, а казка завжди поруч.

- Зараз кожна група придумає свою терапевтичну казку. Допоможуть вам рекомендації щодо створення казки. (створення казок дітьми)

(Прослуховування казок)

- Які ж основні ідеї казки?
- Які ключові компетентності вона розвиває?

Навколишній світ живий! Ця ідея важлива для бережливого, осмисленого ставлення до навколишнього світу.

Речі, які ожили, здатні діяти самостійно. Ця ідея важлива для формування поваги до життя та діяльності кожної людини.

Розмежування добра і зла, перевага добра. Ця ідея формує соціально-позитивні стереотипи поведінки.

Наприклад розповідаючи дітям казку «Рукавичка» ми розкриваємо головну думку за допомогою прислів'я «В тісноті та не в образі». Не в образі, але й на шкоду комусь. Ось тут виникає протиріччя. Увага дітей спрямована на рукавичку та її гостей, всі забули про діда, який залишився без рукавички. Необхідно запропонувати дітям розглянути різні сторони цього випадку. Для кого добре, а для кого погано. Одні діти наприклад говорять, що погано для діда, бо в нього рука змерзне, а інші – що це не так погано, бо баба зв'яже нові рукавички. Успішному розвитку мовлення дітей сприяє використання різноманітних методів та прийомів у роботі з казкою:

1. Придумайте нові назви знайомих казок.

« Рукавичка» - « Дружня рукавичка», « Новий дім для звірів», « Як дід загубив рукавичку»

2. Можна показати дітям такі геометричні фігури: (показую схеми)

- Так три однакових кола можуть нагадати казку «Троє поросят»

-Або три однакові за кольором і різні за величиною кола можуть нагадати казку

«Три ведмеді»

3. Оригінальним прийомом є пропозиція дитини розповісти казку «навиворіт»,

тобто «вивернути» її так, щоб добрий герой став злим, а злий добрим; працьовитий – ледачим а ледачий – працьовитим. У такій казці Білосніжка може зустріти не сім гномів, а сім велетнів, не лисичка з'їла колобка а колобок лисичку.

4. Можна використовувати прийом «новий герой казки». Як правило новий герой казки з'являється і її переломний момент. Можна запропонувати закінчити казку дітям. Так у казці « Вовк і семеро козенят» з'являється батько в той момент, коли козенята зібралися відчиняти двері вовку.

Колективне створення казки дітьми дуже дієвою формою розв'язання спільної проблеми.

- Що дитина любить найбільше? (Казку).

- З чого добуває свої пізнання? (З казки).

- Кого наслідує? (Героїв казки).

Через казку дитина вчиться помічати прекрасне, розуміти добро і зло, вчиться бути товариською, доброзичливою, перемагає свої комплекси, вчиться бути людиною. Де б дитина не була б, а казка завжди поруч.

- Зараз кожна група придумає свою терапевтичну казку. Допоможуть вам рекомендації щодо створення казки. (створення казок дітьми)

(Прослуховування казок)

- Які ж основні ідеї казки?

- Які ключові компетентності вона розвиває?

Навколишній світ живий! Ця ідея важлива для бережливого, осмисленого ставлення до навколишнього світу.

Речі, які ожили, здатні діяти самостійно. Ця ідея важлива для формування поваги до життя та діяльності кожної людини.

Розмежування добра і зла, перевага добра. Ця ідея формує соціально-позитивні стереотипи поведінки.

Найцінніше дається у випробовуванні. Ця ідея важлива для механізму збагачення і формування досягнення мети.

Авторська казка

Жила-була дівчинка. Була та дівчинка дуже гарною і розумною, але дуже соромилася розмовляти.

Як розказувала бабуся маленької красуні, що при її народженні фею не запросили на родини, а та натомість, зі злості, забрала у дівчинки голос.

Довго ворожили над дитям добрі чаклуни, а все що могли зробити, це повернути її голос частково. І кожного разу, коли дівчинка хвилювалася, голос зникав.

Ось одного разу, проїздом через ті краї, їхав заморський чаклун. Почула про те мама дівчинки і попросила у нього допомоги. Довго чаклун ворожив над дитиною і нарешті дав свій вирок. Він наклав на дівчинку своє закляття "Подиху". Кожного разу, як тільки дівчинка хотіла щось сказати, вона повинна була видихнути все повітря з легень і аж потім говорити.

З тих пір пройшло багато часу, а закляття діє і досі. Дівчинка одужала і в неї більше ніколи не зникав голос. Дана авторська казка була написана і застосована до вихованців, які має проблеми з мовленням.

Вправа «Казки-перевертні»

Суть вправи – відгадати правильну назву казки «перевернуту навіпаки».

«Півник - Рябушок» - «Курочка - Ряба»

«Металева тварина» - «Золота рибка»

«Квадратик» - «Колобок»

«Курочка - срібна лапка» - «Півник - Золотий Гребінець»

«Паперова корівка» - «Солом'яний бичок »

«Хворий - Ойздорів »-«Лікар Айболить»

«Носочок »-« Рукавичка»

«Пес без капелюха» - «Кіт у чоботях»

Вправа «Моє серце».

Дуже часто головні герої казок мають добре, хоробре, милосердне серце, кожен з героїв по своєму особливий. Цікаво, яке серце у вас.

Візьміть аркуш паперу, вирізаний у формі серця, прикрасьте його, дайте йому назву, з іншого боку напишіть якими якостями воно володіє.

Вправа «Казкова рука дружби»

Обведіть на своєму аркуші праву руку, підпишіть своє прізвище і ім'я передайте по колу своєму сусідові, де кожен напише свої побажання. Вправа продовжується до тих пір поки «своя» рука не повернеться до свого власника.

Вправа «Відгадай казку»

Відгадайте назву казки без голосних звуків:

кз дрз – коза – дреза, клбк – колобок, рквчк – рукавичка, гс-лбд – гуси лебеді;

слон бчк – солом'яний бичок, чрвн шпчк – червона шапочка, блснжк – білосніжка.

Висновки

Казка для дитини – це не просто вигадка, фантазія, а особлива реальність світу почуттів. Вона вміє заволодіти увагою дитини, порушити її допитливість. Для молодшого школяра вона стає засобом усвідомлення, обдумування і пояснення явищ дійсності; адаптуватися до суспільства. Казка потрібна дитині, вона є для засобом пізнання навколишнього світу і самого себе. Казкотерапія – мова вчителя з душею дитини. Суть методу казкотерапії, що казка доступно пояснює, що таке добре, а що таке погано. На прикладі позитивних персонажів дитина вчиться бути хорошою, а негативні герої казок визивають лише негативну реакцію. Казка - це думка, втілена в художнє слово. Вона запалює вогник дитячої творчості. Під її впливом дитина починає бачити навколо себе незвичайні зв'язки між предметами, переживає радість поділитися своєю думкою з товаришами. Казки допомагають дитині подолати невпевненість, страхи, допомагають фантазувати, приймати нестандартні рішення. Казки, спрямовані на розвиток у дитини сміливості, рішучості, завзятості в досягненні своєї мети. Казки, спрямовані на розвиток у дитини фантазії та творчих здібностей дітей.

Список використаних джерел

1. Алексеева Ю. А., Артемчук О. Г., Шишова О. М. Психодіагностика дітей та підлітків (Для психодіагностичної практики студентів) : навчально-методичний посібник. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 108 с.
2. Бардин Н. М., Жидецький Ю. Ц., Кіржецький Ю. І. Стресостійкість : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.
3. Булах В. П. Стрес та його вплив на організм людини. Вісник Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського. 2017. № 3. С. 45-49.
4. Грандт В. В. Психологія травмуючих ситуацій : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти другого магістерського рівня за освітньо-професійною програмою «Психологія». Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 110 с.
5. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / авт. кол. В. В. Байдик та ін. ; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
6. Данилюк І. В., Зольникова С. В. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. Psychological journal. 2019. Vol. 5, № 6. Р. 161-173.
7. Казкотерапія для дітей з особливими освітніми потребами
<https://www.ircentr.space/kazkoterapiya-dlya-ditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy/zagalna/>

Додаток 1

Майстер-клас
«Казкотерапія»

Мета майстер-класу: підвищення професійної майстерності керівників гуртків, вчителів, - учасників майстер - класу в процесі інтерактивного педагогічного спілкування з освоєння досвіду роботи у використанні казок як форми прояви творчості

Завдання майстер-класу:

1. Знайомство учасників з прийомами роботи з казкою.
2. Формування умінь створення альтернативних моделей поведінки.
3. Стимулювання впровадження сучасних оздоровчих технологій в освітньо-виховний процес педагогів.

Очікувані результати майстер-класу:

1. Практичне освоєння учасниками майстер-класу функцій діагностування, корекції засобами казок на заняттях, уроках.
2. Підвищення рівня професійних якостей педагога при використанні казкотерапії.

Теоритична частина

I. Підготовчо-організаційний етап

Доброго дня шановні колеги, сьогодні ми працюємо у формі майстер-класу.

Давайте спробуємо налаштуватися на творчу співпрацю і пригадаємо казки, які ми любимо, але щоб назва починалась з літери Вашого ім'я.

Тема майстер - класу: Казкотерапія

Епіграфом я взяла вислів Кларіса Пінкола Естес «У казках є засоби, які можуть виправити чи відродити будь-яку втрачену душевну пружину.»

Казка супроводжує людину впродовж усього життя, допомагає її успішній соціалізації й ефективному засвоєнню життєвих уроків. Казка для дитини – це не просто вигадка, фантазія, це особлива реальність світу почуттів. Казка розсуває рамки звичайного життя; тільки в казковій формі діти стикаються з такими складними явищами і почуттями. Казка – це стародавній спосіб підтримати людину за допомогою слова.

Казкотерапія – це один із ефективних методів роботи з учнями, які зазнають тих чи інших емоційних, комунікативних та поведінкових труднощів. Суть цього методу у створенні особливої казкової атмосфери, яка дозволяє дитині пізнати краще навколишній світ та обрати правильну поведінку.

Основний принцип казкотерапії – цілісний розвиток особистості, турбота про душу, зцілення казкою.

Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до різних дитячих колективів. Казкотерапію можна використовувати на будь-якому етапі уроку, щоб мотивувати, подолати різного роду страхи дитини щодо . Процес казкотерапії дозволяє дитині усвідомити та проаналізувати проблеми, побачити шляхи їх вирішення, обрати свій образ.

Суть методу казкотерапії полягає в тому, що казка доступно пояснює, що добре, а що погано. На прикладі позитивних персонажів дитина вчиться бути хорошою, а негативні герої казок викликають у неї лише негативну реакцію. Негативний герой завжди залишається покараним, а доброму дістається красуня-принцеса й півцарства на додаток.

Терапевтична казка відрізняється від звичайної тим, що її вигадують спеціально з урахуванням особливостей дитини. Тобто її головний герой схожий на дитину, він переживає ті ж проблеми й емоції. Він бореться, наприклад, з темрявою, й за його вчинками дитина може бачити, що це насправді не так уже й страшно. Або, навпаки, героя казки доля карає за те, що він не має руки або не слухається батьків.

Головне завдання казок: через казкові події показати герою ситуацію з іншого боку, запропонувати альтернативні моделі поведінки.

Казкотерапія дозволяє опанувати позитивними моделями поведінки, знизити негативні емоції, рівень тривожності. Спілкування дітей із казкою та складання казок самими дітьми за темою допомагає їм впоратися зі своїми негативними станами, невпевненістю, лінню, небажанням пізнавати нове, а також розвиває уяву, мислення, творчі здібності.

II. Основна частина. Зміст майстер-класу, його основна частина: план дій, що включає поетапно реалізацію теми.

Сьогодні Ви матимете можливість спробувати основні прийоми роботи з казкою, якими є

аналіз казок. Мета – усвідомлення, інтерпретація того, що стоїть за казковою ситуацією, конструкцією сюжету, поведінкою героїв. Наприклад, для аналізу обирається відома казка або казка, створена вчителем для активної взаємодії з учнями. При цьому дитині пропонується відповісти на ряд запитань: «Як ви думаєте, про що ця казка?», «Хто з героїв найбільше сподобався і чому?», «Чому герой зробив ті чи інші вчинки?», «Як герой знайшов вихід із складної ситуації?» тощо.

Розповідання казок. Прийом спрямований на розвиток фантазії та творчої уяви. Дитині або групі дітей пропонується розповісти казку від першої або третьої особи, а також від імені інших казкових героїв. Наприклад, дітям можна запропонувати розповісти казку про колобка від імені лисиці, Чарівни-лягушки.

Переписування казок. Переписування і дописування авторських і народних казок має сенс тоді, коли дитині не подобається щось у сюжеті казки, поворот подій, певні ситуації, в які потрапляють герої, кінець казки тощо. Це – важливий діагностичний матеріал. Переписуючи казку, дописуючи свій кінець або вставляючи інші персонажі у казку, дитина сама обирає найбільш відповідний її внутрішньому стану сюжет і знаходить той варіант руйнування ситуацій, який дозволяє звільнитися їй від внутрішньої напруги.

Постановка казок із допомогою ляльок. Працюючи з лялькою, дитина бачить, що кожна її дія негайно позначається на поведінці ляльки. Це допомагає їй самостійно коригувати свої рухи і робити поведінку ляльки максимально виразною. Робота з ляльками дозволяє удосконалювати і проявляти через ляльку ті емоції, яких зазвичай дитина з якихось причин не може собі дозволити проявляти. Малювання за мотивами казки. Вільні асоціації дитини виявляються в малюнку. Малюнки аналізуються, обговорюється поведінка і мотиви дій персонажа, діти дають їм оцінку: добре – погано.

Програвання епізодів казки. Програвання епізодів казки дає можливість дитині відчувати деякі емоційно значущі ситуації і пережити певні емоції. Складання казок – це так цікаво й корисно! З одного боку цей процес сприяє розвитку уяви, з іншого – дозволяє дитині повідомити оточуючим про свої проблеми. Краще не втручатися в те, про що та як вигадує дитина, а направляти її задум.

Практична частина

Постановка казки за допомогою ляльок.

Казка – це дитинство й мудрість людства

Очі закриваємо – дитинство пригадаємо.

Тож для чого нам казки?

Що ми в них шукаємо?

У казках вчимося доброти,

І з її героями на ти.

У казках всі звірі оживають,

Нас учити починають:

Як потрібно нам дружити,

Як нам хитрих всіх провчити.

Як чуйних і добрих, й сміливих любити

Вони вчать нас перешкоди всі долати,

І добру все зле перемагати.

В казку вирушим всі разом,

Перешкоди всі пройдем.

А хто буде сумувати

Із собою не візьмем.

Очі відкриваємо – у світ казковий вирушаємо

Практична робота . До нас сьогодні завітав Колобок.

- Я веселий Колобок, по доріжці приг та скок

зарум'янений бочок, по доріжці я кочуся

у пилюці замащуся, і ніхто не з'їсть дружочка

замазуру-кобочка.

Виходить Зайчик:

- Хто це котиться назустріч? Наче пахнеш смачно ти,

А чому ж такий брудний?

Колобок:

- По доріжці я котився і увесь так забруднився

Схочеш з'їсти замазуру — будеш п'яти гірку мікстуру

Зайчик:

- Ти по лісі не котися, до бабусі повернися.

- Не послухав Колобок, та все далі приг та скок.

З'являється Вовк:

Хто це в лісі так співає, вовку спати заважає

з'їм тебе дивину - незвичайну звірину!

Колобок:

Як візьмеш мене у ротик — заболить в тебе животик

По доріжці я котився і в болоті замастився

Як не хочеш мати турботи — не клади мене до рота.

Вовк:

Ти по лісі не котися, до бабусі повернися

Не послухав Колобок — покотивсь через місток.

З'являється Ведмідь:

- Що тут робиш Колобок — зарум'янений бочок?

Заберу тебе до хати, в молоці пополощу

Медом трішки помащу, з'їм тебе я на обід,

Щоб не біг, куди не слід!

Колобок:

- Ти мене не зачіпай, а хутчіше утікай

Бо коли, мене з'їси - захворієш, дружок, ти.

Ведмідь:

- Ти полісі не котися, до бабусі повернися

- Не послухав Колобок, та й забрів десь у лісок.

Назустріч йому Лисичка:

- Колобочку, рум'яненко, запашненко, солоденький

Хочу дуже тебе з'їсти - подивлюся де б це сісти!

Колобок:

- Ти не їж мене, Лисичко, дуже брудне в мене личко,

Не рум'яний вже бочок - я бруднуля-колобок!

Пожалій мене, Лисичко, та відмий моє ти личко.

Поскликай звірят до хати - піду з ними я гуляти!

А мораль, малечо мила, у цій казочці така –

Для здоров'я і для дружби - необхідна чистота.

Всі разом казки згадали.

Гостям нашим показали.

Всі разом дійові особи: - От і казочці кінець.

А хто слухав – молодець

-Як добре, що казка усіх нас зібрала,

Дорослих і діток разом поєднала.

Гукайте іще нас з собою в мандрівку –

Ми знову приїдемо до вас на підтримку.

Рекомендації учителям щодо складання терапевтичної казки

Почніть здалеку. Традиційно використовуються фрази, що позначають час: «давним-давно», «за часів Царя Гороха», «в давнину», «в минулому році», «такого-то числа і такого-то року» і так далі.

Позначте місце, де будуть відбуватися події. У класичних казках це звучить так: «в деякому царстві-государстві», «в тридесятому царстві», «в одному лісі». Але ніщо не заважає вам придумати щось своє, особливо якщо казка лікувальна і покликана допомогти дитині впоратися з якоюсь проблемою. Можна обрати місцем казкових подій свою школу, своє місто або село, дитячий майданчик або дитячий садок.

Вигадайте головного героя, який би був схожим на дитину, чи поведінку, якій адресується казка. Треба зробити персонажа казковим, цікавим, кумедним, чарівним, що викличе у дитини найгарячіші симпатії і бажання опинитися на його місці.

Позначте символічно проблему. Вона має відображати ситуацію, в яку потрапила дитина. Змініть ситуацію так, щоб вона лише вгадувалася, зробіть її по-справжньому казковою, чарівною, але цілком впізнаваною. Однак не зменшуйте труднощі, з якими зіткнувся головний герой. Придумайте продовження історії. Тут можна ввести в гру антигероя/героїв, які посилять проблему, або ж обійтися без них. Головне: проблема має бути посилена максимально, доведена до абсурду. Розвивайте історію так, щоб стало зрозуміло – герой просто не може не зробити щось відносно проблеми. Разом з героєм вирішуйте його казкову проблему. Герой казки має прийти до вирішення проблеми так, щоб дитина побачила вихід зі своєї власної – тієї, під яку і вгадувалася казка. Нехай в процесі герой проявляє свої кращі якості, задіює різноманітні ресурси, стаючи попутно сильнішим, розумнішим, добрішим, сміливішим. Виведіть свого героя з усіх пригод безумовним переможцем. Радійте разом з дитиною його успіху й хоробрості, а потім обговоріть з дитиною, чому навчила персонажа казки ця історія, як він надалі буде вести себе, потрапивши в схожу ситуацію.

Казку для казкотерапії найчастіше складають для кожної дитини окремо, з урахуванням її особливостей, відштовхуючись від тих проблем та страхів, які притаманні конкретній дитині. Така казка повинна надати дитині можливість вдатися до самоаналізу. Головний герой переживає ті ж емоції, що і дитина, долає ті ж страхи та комплекси, знаходить виходи із проблемної ситуації. Дитина порівнює себе з персонажем, аналізує його поведінку і, як результат, вчиться долати труднощі різного характеру у реальному житті, позбувається тих недоліків, які притаманні їй зараз.

III. Моніторинг майстер-класу.

Самоаналіз майстра.

Обговорення майстер-класу.

Впроваджуючи програму «Школи сприяння здоров'ю» кожен вчитель повинен виконати дослідницьку роботу над розвитком учнів як суб'єктів навчальної діяльності через інтерактивні форми навчання з метою формування творчої особистості та підготовки її до життя в мінливому соціальному середовищі. У будь-яких технологіях закладені ті чи інші можливості, але виявитися вони можуть лише у поєднанні з педагогічними прийомами. Тож, уроки з використанням казкотерапії допомагають подолати почуття страху темряви, боротися з

проблемами хвастощів, відчуження, забіяцтва, вирішувати проблеми, з якими стикаються діти у реальному житті.

Дякую за співпрацю!

Підсумки заняття

Наше заняття завершується, тому з'ясуємо, чи виправдалися ваші очікування від заняття.

Вправа «Очікування».

Ви навчилися використовувати казкотерапію?

Висловіть свою думку про діяльність на майстер-класі.

Використані джерела

Казкотерапія. // [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://mamka.info/index.php?topic=4855.0>

Казкотерапія в роботі психолога. // [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://volodvios.com.ua/index.php/robota-z-kadrami/310-zasidannya-seminaru-praktikumu-praktichnikh-p-sikhologiv-doshkilnikh-navchalnikh-zakladiv-z-temi-kazkoterapiya-u-roboti-psikhologa>

Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів // Проблеми сучасної психології. – 2012. – №17.

Особливості застосування ігрового методу та засобів мистецтва у психокорекційній роботі. // [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.br.com.ua/referats/Psychology/82701-5.html>